

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINI KİMLER ALABİLİR

1. GİRİŞ

Destekten yoksun kalma tazminatı, bir kişinin yaşarken destek verdiği kişilerin ölüm sebebiyle destek alamamaktan kaynaklı zararı telafi edici niteliktedir. Destekten yoksun kalma tazminatıyla, ölenin destek verdiği kişilerin ölüm nedeniyle maddi şartlarının kötüleşmemesi amaçlanmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 53 üncü maddesine göre, ölüm hâlinde uğranılan zararlar; cenaze giderleri, ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar, olarak belirtilmiştir.

Destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilmek için, öncelikle ölüm olayının gerçekleşmiş olması gerekir. Kişi ölmemiş, bitkisel bir hayat sürüyor olsa bile bu tazminat istenemez. Ölüm dışındaki durumlarda yaralanan kişi, maddi/manevi tazminat isteyebilir. Ölüm sonrasında destek talep edenlerin yaşam düzeylerinde azalma olması/ileride azalma olmasının ihtimal dahilinde bulunması gerekir. Ölüm, haksız fiil, sözleşmeye aykırılık, vekaletsiz iş görme yani hukuka aykırı bir fiil sonucunda gerçekleşmelidir. Destekten yoksun kalma tazminatını isteyen kişinin ölüm olayında kusurunun olmaması gerekir. Tazminatı talep eden kişiyle ölen arasında ya fiilen bir destek ilişkisi ya da ileride böyle bir destek ilişkisi ihtimal dahilinde olmalıdır. Ölen kişinin bakım gücünde olması zorunludur. Bakım gücü için fiili çalışma şartı söz konusu değildir. Ev işlerinde ailesine destek olan kimse de bakım gücüne sahiptir.

2. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINDAN YARARLANACAK KİŞİLER

2.1. Eş

Destekten yoksun kalma tazminatını öncelikle eş alacaktır.

Hesaplama PMF 31 tablosu esas alınmaktadır. Yaşayan eş destek süresi PMF 31 tablosu esas alınarak ölen ya da yaşayan eşden hangisinin bakiye ömrü az ise, bu süre kadar destekten yararlanacaktır.

Destekten yoksun kalma tazminatı isteyebilmek için mirasçı olmak koşul değildir. Bu nedenle destek payı ile miras payı farklı ölçülerle belirlenmektedir. Örneğin, mirasta eş ve çocuklar arasındaki paylaşımında eşin payı 1/4 ve çocukların payı 3/4 iken, destek tazminatında eşin payı her bir çocuğun payının en az iki katı olmaktadır. Çünkü, eşlerden birinin ölümüyle

ailenin zorunlu gereksinmelerini ve çocukların bakımını sağ kalan eş üstlenecektir. Öte yandan mirasçı olmayan birinin destekten yoksun kalması durumunda, onun destek payı miras hükümleriyle belirlenemeyecektir.

2.2. Çocuklar

Temel ilkelere göre, kural olarak, erkek çocuklar (18) yaşına kadar, kız çocuklar için ise kentlerde yaşıyorlarsa (22) yaşına kadar tazminat alırken köylerde (18) yaşına kadar anne ve babalarından destek görürler. Erkek çocuklar orta öğretim çağında iseler (20) yaşına kadar, yükseköğrenim görüyorlarsa, kız-erkek ayrımı yapılmaksızın (25) yaşına kadar destekten yoksun kalma tazminatı alabilirler. İleri derecede sakat ve özürlü çocuklar, hayat boyu ana ve babalarının desteğine muhtaç olacakları için, herhangi bir yaş sınırına takılmaksızın, trafik kazası destekten yoksun kalma tazminatı alabileceklerdir. Bu çocukların tazminatında esas alınacak yaş çocuğun değil anne ve babanın yaşı olacaktır. Ayrıca evlenmemiş 18 ve 22 yaş üstü kızların, çalışmama durumunda her ne kadar evlilik ihtimali dolayısıyla bir indirimle gidilecek olsa da yine de **destekten yoksun kalma tazminatı** alabileceklerdir. Yine baba evine sığınmış dul kadınlar da anne ve babalarının destekten yoksun kalma tazminatını alabilirler. Dul kadınlar da trafik kazası sonucu tazminat hakkına sahiptirler. Bunların dışında eşlerden hangisinin evlat edindiğine bakılmaksızın, evlilik birliği içinde evlat edinilen çocuklar tıpkı öz çocuk gibi tazminat alabilirler. Aynı şekilde üvey çocuklar da evlatlık gibi tazminat hakkına sahiptirler.

Özellikle kız ve erkek çocuklarının destek göreceklere süre yönünden 506 Sayılı Yasanın 23. maddesindeki yaş sınırlarının esas alınması Anayasa'nın eşitlik ilkesi, sosyal devlet ilkesi ve bu ilkelerin sosyal güvenlik kuruluşlarına yüklediği işlevin gereğidir. Gerçekten madde uyarınca; "iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde 18 yaşını, orta öğrenim yapması halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmamış olan veya çalışmayacak durumda malül bulunan ve Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık almayan çocuklarla yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan ve Sosyal Sigortaya, Emekli Sandıklarına tabi bir işte çalışmayan kız çocuklarına gelir bağlanacağı, 23/I-sonuncu maddesinde ise sigortalının ölümü tarihinde 18 veya 20 yaşını doldurmuş olup, gelire hak kazanmamış durumda olan erkek çocuklar, sonradan öğrenim yaparlarsa (a) fıkrasındaki haklardan yararlanacakları, 23 n maddesinde de uyarınca "Sigortalının erkek çocuklarına bağlanan gelirlerin çocuğun 18 yaşını, orta öğrenim yapması halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını dolduracağı tarihe kadar devam edeceği, çalışmayacak durumda malül olan erkek çocukların gelirlerinin bu yaşlara vardıktan sonra kesilmeyeceği bildirilmiştir. Somut olayda, davacı çocuklardan G. olay tarihinde 13, H. 1, T. 5 yaşında olup halen G. 16 yaşında, H. 14 yaşında, T. 8 yaşındadır. Yapılacak iş, G. ile H'nin rapor tarihindeki öğrenim durumlarını tespit etmek, halen orta öğrenime devam ettiklerinin anlaşılması halinde bütün il ve ilçeler de yüksek öğrenim kurumları yaygın bir şekilde bulunduğu ve yüksek öğrenim yapmaları asıl olduğundan ileride yüksek öğrenim yapacaklarını varsayarak G., H. ve T.'nin 25 yaşını dolduracakları tarihe kadar destek alabileceklerinin kabulü ile, orta öğrenimlerinin sona bulduğunun ve yüksek öğrenime devam etmediklerinin tespit edilmesi halinde T.'nin 25 yaşını dolduracağı, G'nin evlenebileceği yaş varsayılan 22 yaşına, H'nin 18 yaşını ikmal ettiği tarihe kadar destek alabileceğinin kabulü ile hesaplama yapılması gerekmektedir¹.

2.3. Anne ve Baba

¹ Yrg. 21. HD'nin 08.05.2006 tarihli ve E. 2006/2450, K. 2006/4755 sayılı kararı.

Ölüm nedeniyle anne ve babaya gelir bağlanması durumu 5510 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, “*Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25’i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25’i, oranında aylık bağlanır*”.

Muris sigortalının anne ve babasına iş kazası ölüm nedeniyle gelir bağlanabilecektir. Bu durumda iş mahkemesi, bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerini, hesaplanan zarardan düşmesi gerektiğinden, aylık bağlama koşulları varsa davacı ana ve babaya gelir bağlatması için yine önel verecektir. Ana veya babanın sosyal güvenlik kurumlarına tabi çalışıklarının veya 2022 sayılı Kanun dışında buralardan gelir veya aylık aldıklarının anlaşılması halinde, ayrıca destek ileri sürülüp kanıtlanmamışsa, mahkemenin bu öneli vermeden doğrudan maddi tazminat davasının reddine karar vermesi mümkündür².

2.4. Diğer Kişiler

Sosyal hayatın normal akışında anne-baba çocuklarına, çocuklar anne-babalarına, eşler birbirlerine yaşarken maddi destekte bulunurlar. Hukuki karine nedeniyle bu şahısların yaşarken birbirlerine maddi destekte buldukları kabul edildiğinden³ destek olma olgusunun ispatlanmasına gerek yoktur.

Destekten yoksun kalma tazminatını anne baba, çocuk ve eş dışındaki kişilerine de talep edebilmesi için ölen kişiden yaşarken maddi destek alınıyor olması şarttır. Öleden yaşarken destek aldığı iddiasıyla maddi tazminat talep eden şahıs, herhangi bir kişi olabilir.

Ölenden destek alan kişi, ölenin nişanlısı, amcası, dayısı vb. gibi herhangi bir yakını ölen kişiden destek aldığı iddia edebilir. Ancak destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmek için ölen kişiden yaşarken destek alındığının ispatlanması gerekir. Yaşarken destek alınmayan kişiden öldükten sonra maddi tazminat talep etmek mümkün değildir.

2.5. Kardeşler

Kardeşlerin birbirine karşı kural olarak bakım görevi yoktur. Ancak, bir kardeşin diğer kardeşe eylemli ve düzenli olarak yardım etmesi halinde, bu kardeş diğerinin desteği sayılır. Bu halde, davacı kardeşin refah halinde bulunması şartı aranmaz. Kardeşler arasında gerçek bakım ilişkisi olduğundan, hayatta kalan kardeş destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilir.

Anne ve baba ölmüşlerse veya yoksul, yaşlı, hasta iseler ağabey veya abla, küçük kardeşlerine bakma görevini (yasa ve yargı yoluyla zorunlu kılınmadan) üstlenebilirler. Böylece ölen kardeşin desteğini alan kardeş, tazminat isteme hakkına sahip olacaktır.

Bir kimseyi destek haline getiren yardımlarda, düzenlilik ve devamlılık öğelerinin aranması esastır.

TMK.nun 364. maddesine göre, herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan kardeşlerine nafaka vermekle yükümlü olmaları nedeniyle desteğin refah içinde, destek tazminatı talep eden kardeşinde, yardım edilmediğinde yoksulluğa düşeceği ispat edilmesi durumunda destek tazminatı talep edebilir.

² Mesut BALCI, İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması, Ankara 2018, s.219.

³ Ancak davalı taraf karinenin aksini ispatlayabilir, yani bu şahısların birbirine yaşarken destek olmadığını ispatlayan davalı maddi tazminat davası nedeniyle hükmedilecek destekten yoksun kalma tazminatından kurtulabilir.

Ölen kardeşin, küçük olması ya da başka bir yerde yaşaması gibi nedenlerle ölümünden önce yardımının bulunmaması durumunda ise, sağ kalan kardeşin, ihtiyaç içinde bulunduğunu ya da ileride ihtiyaca düşeceğini ve ölenin bolluk içinde yaşadığını, hiç değilse ileride bolluğa erişmesinin beklenir olduğunu ispatlaması gerekir.

Kardeşin gerçek destekliğinden bahsedebilmek için öncelikle ölenin gelirinin yeterli olması diğer bir ifade ile desteğin refah halinde bulunması ve bunun davacılarca ispatlanması gerekir. Somut olaya geldiğimizde desteklik kavramı hukuki bir ilişkiyi değil, fiili bir durumu ifade eder. Bu yönüyle ne hısımlığa ne de yasanın nafaka hakkındaki hükümlerine dayanmaz. Fakat bu durum ölüm halinde sigortalının yakınlarının kayıtsız ve şartsız onun desteğinde olduğu şeklinde de yorumlanamaz. Hele kardeşlerin birbirlerine destekliğinden bahsedebilmek için ölenin maddi anlamda refah içinde olduğunun ispatlanması gerekir. Olayımızda ise böyle bir durumun bulunmadığı açıktır. Zira davacılar iddiasına göre dahi 2.000,00TL net geliri olan evli ve çocuklu birinin kardeşlerine destek olacak maddi yeterlilikte olduğunun kabulü mümkün değildir. Bu açıklamadan olarak işbu dosyada bir kısım davacı kardeşlerin maddi tazminat isteminin kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır⁴.

2.6. Ölene Ait Borçların Destekten Yoksun Kalma Tazminatına Etkisi

Destekten yoksun kalma tazminatı, doğrudan doğruya hayatta kalanların şahsında doğan bir haktır. Destekten yoksun kalma tazminatı ile ölenin mirası arasında herhangi bir ilişki kurulamaz. Dolayısıyla;

1. Destekten yoksun kalma tazminatı ölenin tazminatının sağlığındaki borçlara sayılamaz.
2. Destekten yoksun kalma tazminatı haczedilemez.
3. Ölenin vergi borcu dolayısıyla destek tazminatına el konulamaz.
4. Ölenin destekten yoksun kalma tazminatı hakkında, yakınlarına gönderilen haciz ihbarnameleri itiraza tabidir.
5. Mirasın reddedilmesi destekten yoksun kalma tazminat hakkını ortadan kaldırmaz.
6. Destekten yoksun kalma tazminatından veraset ve intikal dahil hiçbir şekilde vergi alınmaz.
7. Ölenden sadece borç kalması tazminat isteme hakkını ortadan kaldırmaz

2.8. Örnek Hesaplama Kararı

Destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasında, destek payları doğru belirlenerek, destekten yoksun kalanlara müteveffanın sağlığında sağlamış/sağlayacak olduğu yardımın miktarı da doğru şekilde hesaplanmalıdır. Davacıların desteği olan ..., 19 yaşında vefat etmiştir. Hayatın olağan akışına göre bekar olarak ölen çocuğun ileride evleneceği ve en az iki çocuk sahibi olacağı kabul edilerek, desteğin evleninceye kadar gelirinin yarısını kendi ihtiyaçları yarısını da anne ve babası için ayıracağı varsayılarak bu dönemde desteğe iki anne ve babaya birer pay vermek suretiyle desteğin tüm gelirin oranlandığında evlenmeden önceki dönem içinde anne ve babanın her birine %25 pay verilmesi gerektiği, desteğin ileride evlenmesi ile birlikte desteğe iki eşe iki anne ve babaya birer pay verilerek, yine desteğin tüm gelirinin oranlanarak anne ve babaya %16 şar pay ayrılması, desteğin bir çocuğunun olması durumunda iki pay desteğe, iki pay eşe bir pay çocuğa ve birer pay anne ve babaya ayrılmak

⁴ Yrg. 21. HD'nin 02.11.2015 tarihli ve E. 2015/8859, K. 2015/19323 sayılı kararı.

suretiyle desteğin tüm gelirine oranlandığında anne ve baba için %14'er pay verilmesi daha sonra ikinci çocuğun doğacağı varsayılarak bu kez desteğe iki, eşe iki, çocukların her birine birer ve anne ve babaya birer pay verilerek desteğin tüm gelirine oranlanarak anne ve babaya 12,5'ar pay verilmesinin uygun olacağı, daha sonra, yaşam tablosuna göre anne ve babadan hangisi destekten çıkacaksa, kalan kişiye diğerinin payının ilave edilerek destek tazminatlarının varsayımsal hesabının yapılması gerekeceği, Dairemizin yerleşik uygulaması gereğidir⁵.

3. SONUÇ

Destek ölen kimsedir⁶. Bir kimsenin destek sayılabilmesi için sağlığında ekonomik değeri olan bakım ve yardımlarda bulunması gerekir⁷.

Tazminatın saptanmasında göz önünde bulundurulacak hususlardan biri, destekten yoksun kalanın geniş yardımlar sonucu sürdürdüğü aşırı masrafları gerektiren, savurgan bir yaşam şeklinin devam ettirilmesi değil, toplum içindeki sosyal durumuna uygun yaşantısını sürdürebilmesi için desteğinin olanakları içinde yapabileceği para ile değerlendirilebilir yardımın belirlenmesidir⁸.

Destek eylemli ve düzenli olarak kişinin geçiminin bir bölümünü veya tümünü sağlayacak biçimde yardım edendir. Destek ekonomik değeri olan para, yiyecek, kira yardımı gibi veya ekonomik değere dönüşebilen süreklilik arzeden bir hizmet olabilir. Eylemli destek durumu, genelde iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde sigortalı fiilen destek sağlayabilecek gelire sahip durumda olduğundan, bu tarih itibarıyla mevcut bulunmalı veya yüksek ihtimal dahilinde olmalıdır. Destek ekonomik bir değer olarak ispat edilemediğinden, destek payları uygulamada yerleşmiş destek oranlarına göre belirlenmektedir⁹.

Maddi tazminat isteyebilmek için, ölüm neticesi ölenin maddi yardımından mahrum kalınması gerekir. Maddi desteğin bulunmadığı hallerdeyse, ancak manevi tazminat istenebilir.

⁵ Yrg. 17. HD'nin 11.06.2019 tarihli ve E. 2016/17865, K. 2019/7355 sayılı kararı.

⁶ Mustafa KILIÇOĞLU, Tazminat Hukuku, Ankara 2014, s. 183.

⁷ Hüseyin HATEMİ, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1993, s.97.

⁸ Yrg. İBGG'nun 06.03.1978 tarihli ve E. 1978/1, K. 1978/3 sayılı kararı. .

⁹ Mesut BALCI, İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması, Ankara 2018, s. 216.